ՍՈՒՐՀԱՆԴԱՆ
ԿՈՍՏԱՆԴԵԱՆ

ԼՐԱԳԻՐ
ՏԷՐՈՒԹԵԱՆՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ

1849 — 25 ՄԱՐՏ | ՆՈՒՄԵՐԱ — 103 | ՃԷՄԱԶԻԼ ԱԽԸՐ 13 — 1265

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԻՊՐԱՀԻՄ էֆէնտին՝ որ տէրսանէի դատ ձառանը ժողովոյն անդամներէն մէկն էր, Սուրրէ էմինի կարգեցաւ։

Մուսթաֆա աղան՝ Արղանի ու Կէպան մադէններուն հոգաբարձու անուանեցաւ։

Նաֆիզ էֆէնտին՝ որ երբեմն ռուզնամէ-ճեան ատեանին առաջին գրագիրն էր, այժմ նոյն ատեանին Մուհասէպէճի դրուեցաւ։

ԸՐԺԵՆԱՊԱՏԻ Էսհէմ փաշան՝ որ երբեմն Բաստի կառավարիչ էր, այժմ Երու-սաղէմի կառավարիչ կարգեցաւ։

Արքունի սենեկապետ Միւլքիյան աղան՝ Պէհէմանի ատեանին անդամ անուանեցաւ։

Երբեմնական սենեկապետ Մէհմէտ աղան՝ Շամ Թարապուլուսի մութասարրըֆ կոչ-ւեցաւ։

Արշիպեղագոսեան կղզիներուն կուսա-կալ վսեմափայլ Մուխլիսի փաշան՝ անցեալ երկուշաբթի մեկնեցաւ նաւարկութեան Մէ-ճիտի պուրի շոգենաւով՝ դէպ 'ի իւր պաշ-տօնին տեղը։ Նոյն շոգենաւը մէջը յիշեալ կուսակալին քանի մը օր կենայ, և փաշան ա-նով շրջելով կղզիները պիտի պտտի։

Միրալայ Մուխթար պէյը՝ Սաֆի-պուրի շոգենաւով մեկնեցաւ անցեալ երկու-շաբթի Պոլսէն դէպ 'ի Եգիպտոս։

Հաճի Բուղի պէյը՝ որ դեսպանութեամբ Պոլիս եկած էր, այս ուրբաթ ձմերոյ Երա-ու շոգենաւով գնաց Տրապիզոն, ուսկից ալ իւր երկիրը պիտի երթայ։

Պոլիս Նապոլ Թագաւորութեան դեսպանը և նոյն դեսպանատանը գտնուող բոլոր գոր-ծակալները իրենց պաշտօնէն ետ քաշեր են. ուստի դեսպանատունը գոցեր է, նաև միջնորդութեան գտնուող Թարգմանութիւնուն ամենուն ալ փոխանորդ ունին Օսմանեան տէրու-թեան հպատակ ըլլալու։

[illegible] 29 [illegible] թարգմանութիւնը [illegible]։

ՅԱՅՏՆԻ է մեր յարգուելեացը, որ մի-միայն առևտրական գործոց դիւրութեանը համար՝ Օսմանեան տէրութիւնը ամէն տա-րի շատ քսակ զոհ կընէ, որպէս զի լիրա ըս-թէրլինան 110 ղրուշէն աւելի չըլլայ, և ուրիշ դրամներ ալ ասոր բաժակներն ալ անոր յարմարցնելով մի և նոյն արժէքը ունենան. այս տարի ալ այս բանը առաջ բերելու 'ի գործ դրուեցաւ մասը՝ զամպիյոնի դրամանո-ցին պայմանագիրը նորոգեց. սակայն ասոր կատարեալ գործադրութիւնը և յառաջու-թիւնը՝ թէ Օսմանեան հին բաժակները և թէ ասոր զանազան բաժակները շուկայի մէջ չանհետելով ու չը տրուելով կ'ըլլայ, և այս ալ փոխանակողներուն օժանդակութեամբ կը կարօտի. վասն զի յիշեալ դրամներուն հա-սարակէն 'ի վեր՝ բաժակին կանոնը բաւ բա-ւական թէպէտ պահուեցաւ, բայց այս տարի բոլորովին խանգարուեցաւ. և ասոր հա-մար է որ դրամը ասոր դրոշմները (սեքքէ-ները) որոշեալ արժէքէն խիստ շատ աւելի գնով կը բռնին. ուստի Օսմանեան տէրու-թիւնը՝ զամպիյոն միջնակ բանելու հա-մար հարկադրեցաւ՝ ամէն տարի բռած ծախ-քին եռապատիկ ընելու, և պարկէշտ փո-խանակողներ ալ խիստ շատ վնասներ կրեցին։

Պոլիս գտնուող երևելի ասոր փոխա-նակողներ այս վիճակին անտանելութիւնը տե-սնելուն եղած վնասները և զամպիյոնի դրա-մանոցին ընդհանուր օգուտը մտածելով և խոստովանելով իրենց յօժար կամօքը բա-ժակի կանոնին վրայօք քանի մը խոստում-ներ ըրին, ու իրենց ստորագրութեամբը մուրհակ տուին, որուն մէկ օրինակը մեր յարգուելեանը ներկայեցինք։

Նոյն մուրհակին մէջ դրամանոցուղէին (զամպիյոնին) առնելիքն ու տալիքն վրայօք կանոն մը հաստատելու. այնպէս ալ կայ, որ Օսմանեան տէրութիւնը մտածելով՝ յառ-կայէս բաւական մեր դրամ պատրաստեց, որպէս զի հարկը առնելու՝ փոխանակողնե-րը դիւրութեամբ մը բաժակ գտնելու կարող ըլլան, որովհետև երբեմն առևտուրին վրայ զոյլ դրամաթուղթին առնելու ու սար-ւած առնէր վնաս և դժուարութիւն կը կրէ-ին. նաև զամպիյոնի դրամանոցին վերակա-ցու գտնուող միւսիւ ժամ Պէլյոնին ու միւսիւ Մանօլաքի Պալթաձիին ծնուածին ալ բաժնեմաս մը հաստատեց։

Ասով տարակոյս չը կայ որ փոխանա-կողները իրենց խոստմանը համաձայն բաժա-կին կանոնը միշտ անխախտ կը պահեն, որ-պէս ալ բաժակները առևտուրի մէջ չեն դար-ձներ. թէ որ ասոր հակառակ պատահի, Օսմանեան տէրութիւնը՝ յիշեալ դրամանո-ցին ալ չը կրնար պիտի նայիլ, և այն առնէր բաժակներուն գները կը յայտնէն, ուսկից փո-խանակողներուն վնաս կ'ըլլայ, և այս վնասին վրայօք ալ ամենևին բողոք մը չը լսեր Օս-մանեան տէրութեանը. անոր համար կաս-կած չը կայ որ բանը մինչև այն ատենն չը հասնիր փոխանակողները ամենայն մասամբ փոյթ կ'ունենան։

Ի վերայ այսր ամենայնի՝ Օսմանեան տէ-րութիւնը կը խնդրէ, որ մեր յարգուելի-նն ալ այս բանին հոգ տանի, որպէս զի թէ՛ մայ-րաքաղաքիս մէջ և թէ՛ գաւառ երկիրները գտնուող մեր տէրութեան փոխանակողները նոյն կանոնաւ վարուին։

ՊԷՅՕՂԼՈՒ Աղա Համամին ու Թաքսի-մին մէջ տեղը՝ 25—30 տարի շինուած ու տուն-կէր քարուկիրէ շէնք մը կը շինէին. այս չո-րեքշաբթի ժամը չորս ու կէսին՝ նոյն շէնքին բոլոր գտնուած և հրդեհէն մնացած մեծ-տուն մը մէկէն 'ի մէկ փլաւ վրանին, բան-ւորներուն շատը մօտը գտնուած մառանի մը մէջ հազիւ հազ կրցան ինքզինքնին նե-տել, բայց մէկ քանին ալ չը կրնալով փախ-չիլ, պատին տակը մնացին. որոնցմէ՝ վերը մե-ռան, և մէկ քանին ալ խիստ դէշ վիրաւոր-ւեցան։ Պատին մէկ կտորն ալ մօտը գտնը-ւած փայտաշէն տուն մը վրայ ջախջխելով՝ տանը մէկ կողմը բոլորովին կործանեց. բայց բարե-բաղդաբար մէջը մարդ չը գտնուելուն հա-մար հոն վնաս մը չը տուաւ։

ՆԱԽԸՆԹԱՑ Թերթերնիս մէկուն մէջ ծանուցինք, որ բժշկական ուսումնի դպրո-ցին Լրագիր մը պիտի հրատարակէ. հիմա ալ կը փութանք ծանուցանելու, թէ յիշեալ

Լրագիրը՝ Ճէմալը եփէճի մէկին սեպեց հրատարակելը. ըստ ուղղներով՝ Պաշէ խափուն ... գործօղ սեղանաւորների խանութը կրեան զանել։

Ա.30 օրէս երկու խաղալու դրամաշատ (խաղալու) քուրդերու, և տա ուժով քանոններ. մէկը Պարսիկ էր ազգաւ ու միւսը Հայ. Պարսիկը թանձրագոյն տեղ մը՝ 20 զուռուշոց Ճերմակ քարով, և Հայն ալ Մէրձանի կողմը՝ 10 զուռուշոց ոսկի կը կարմրեն։

Նոր ամրփած լուրերուն նայելով՝ այս օրերս Լեհաստան յետ գիրքուած ձիւներ հայեր են, և շարունակ անձրևով ալ տեղացեր է. ըստ փոքած հեղեղը՝ Լեհաստանի քանի մը գիւղերուն տուները նաև Պէրաւթին քէչ մը տեղերը կոխեր է. և բուն Պէրութին մէջ 80, ու նոյն գիւղերուն մէջ ալ 200է մօտ տուն փլուցեր է։

ԼՕՏՐՆԷՅԻ հովերը փէհլիվան անուն մարդ մը իր քանի մը ընկերներովը աւազակութեան կ'ելնէր, այս աւազակը այն առեն իր ձեռքը անցնելով քանտը գրկած, ու որոշեալ միջոցը լրանալէն ետև ազատված էր. բայց հիմա վերստին սկսեր էր աւազակութիւն ընելու և առաջուընէն աւելի երթեւեկութեան ընողներուն վնասներ հասցնելու. ըստ զապթիյէի գործակալներուն որսնելովը հիմա կրկին ձեռք անցեր ու բանտը դրվեր է՝ երկար ժամանակ հոն մնալու պայմանաւ։

ՀԱՆԵԱՅԻ նաւահանգստին մէջ մեծ ապէկուծութիւններ պատահելով՝ քանի մը նաւ սախտած ըլլալը նախընթաց թուով ծանուցինք. այն կողմերէն ամրփած վերջին լուրերը կը ծանուցանեն, որ քէչ ալ կործանուածութիւններուն առենը՝ նաւահանգստին թէ մէջը և թէ քանի մը մղոն բացը սախտած նաւերէն՝ ի զատ՝ փոքրաւոր 12 նաւ ալ բոլորովին վնասեր են. նաւորդներէն ազատող խիստ քիչ կայ։

Այս տարի Կիլիկիոյ կըղզին անանկ ցուրտ մը եղեր է, որ շատ տարիէ ՚ի վեր նմանը տեսնըված չէ, ինչպէս որ նոյն կղզին ծերերը կը պատմեն։

ՇԻՐԱՅԻՆ եկած նամակները կը ծանուցանեն, որ Աստղիկ ու Աւեստ նաև ուրիշ կղզիներուն կողմերը քանի մը աւազակներ երևան ելած են և ամէն մէկին մէջը 40—50 Հէլլէնացի դող կը գտնըլին, ու անցուդարձ ընող վաճառականի նաւերուն վնաս հասցընելու կը պըտըտին. ինչպէս որ այս օրերս վաճառականի նաւ մը ձեռքերնին իյնալով՝ հազարու մէկ աշխատանքով հազիւ հազ ազատեր ու Շիրա կղզին փախեր է. կը յուսանք որ այն կողմերը պըտըտող օսմաննեան նաւախումբին միջոցաւը նոյն աւազակի նաւերուն ամէնն ալ մտաւորապէս կը բռնըլին։

ԱՆԳԼԻԱՅԻ նաւ մը, որ ցորեն բեռցած՝ Օտեսայէն Պօլիս կուգար, նաև Հէլլէնացի նաւ մըն ալ, որ նմանապէս ցորեն բեռցած՝ Վառնայէն Պօլիս կուգար բէօղազին 23 էն կէս գիշերուան ատեն՝ երկուքը իրարու զարնըլէր են Աֆեոցին առաջքը։ Հէլլէնացին նաւը ընկղմեր է, բայց նաւորդներուն ամէնն ալ ազատեր են ու Անգղիացին նաւը անցնելով՝ Պօլիս եկեր են։

ԲԷՊԻԼԱԽԸՐԻ մէջին օրերը՝ Սև ծովը մեծ մրրիկներ պատահեր ու շատ վնասներ եղեր է. Սօլինայի կողմը երկու կամ Անգղիացի վաճառականի նաւ վնասեր են. Անհեօլի կողմն ալ նմանապէս Անգղիացի վաճառականի նաւ մը ցամաքը ինկեր է, բայց մէջի նաւաստիքը ազատեր են։

ԳԱԼԱՍ երթեւեկութեան ընող շոգենաւերը՝ սղոյն անյաջողութեամբ ու սառոյցի ցրտութեամբ պատճառաւ տանէն մը ՚ի վեր Գալաս չէին երթար. այլ միայն Վառնա երթեւեկութիւն կ'ընէին, սակայն օր քանօրէ օդը պարզելու վրայ ըլլալուն, գալ երկուշաբթի օրը՝ դարձեալ սկսին այն կողմը երթեւեկութիւն ընել։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Անցեալ շաբաթ օրը բոլոր Կոստանդնուպոլիս օսոյ մէջ մասու գերապատիւ Եփրեմեան Աբրայէլ Եպիսկոպոսին մահուանը և յուղարկաւորութեան սպասին. Հանդէսը, որպէս որ ցաւալի պարագաները կը վերցընէին նէ՝ փայլուն կերպով կատարուեցաւ Օրթագիւղ և Խասգիւղի. որովհետև վերջին հիւանդութեամբ մէջ, որ մէկ կուրծքի հիւանդութիւն մը սկսելով և ետև ետև զօրանալով չորս ամիս չափ քաշեց, օգտակարութեան համար իր եղբօրը մեծապատիւ Գրիգոր Աղային տունն եկած էր, և մահը հոն պատահեցաւ մարտի 18 ուրբաթ օրէն 19 շաբաթ օրը լուսնալու. գիշերը առաւօտ դէմ. Իրիկուընէ բարեպաշտ լուսահոգի Աբրային հրամանն առաջներ էր. գիշերը ժամ չորս և կէսին Քահանայի քովը գալով՝ և ինքն ալ կատարեալ խելքը գլուխը ըլլալով, որ այս տեսակ հիւանդութիւններուն սովորաբար տանի կ'ըլլայ, ջերմեռանդութեամբ խոստովանեցաւ և վերջին Թոշակը առաւ, որ այս վերջին հիւանդութեանս ժամանակը յաճախ կը նորոգէր այս փրկարար պատրաստութիւնը. բուն է՝ որ՝ մահը առիթ յանկարծ և անպատրաստ չը գտաւ։

Մօտակայքուս բոլոր եկեղեցիները ժամերգութեան ծանուցումն ըլլալով այս ցաւալի դէպքը՝ ամէն կողմերը նոյն հետայն այս բարեպաշտ Անձին անմահ յիշատակները մտքերնին բերելով՝ ամէնուն մաղթանքը միաձայն այս եղաւ. «Տէր լուսաւորեսցէ զհոգին. և ազնուատոհմ զաւակը բարի յիշատակ պահեսցէ»։ Խորը ազգին պարծանք ըլլալու առաքինութիւնները գլխաւոր ամէն ազգային՝ իրեն մէկ մասնաւոր առանձինն մեռած է, պէտք զինքը սպասաւոր սեպեց յուղարկաւորութեան հանդէսին գտնըլելու. ամէն գիւղաւ կը հասկըցուի յուղարկաւորութեամբ դըռնապէս անձանց բազմութիւն.

եկեղեցականաց շատութիւնը, որոնց հետ գտնըւեցան վեհափառ Տ. Յակոբ Արքեպիսկոպոս Պատրիարքը անձամբ, և Տ. Կարապետ և Տ. Մատթէոս Արքեպիսկոպոսները և նախկին Պատրիարքները. Տ. Յովհաննէս Արքեպիսկոպոս և սուրբ Երուսաղէմի նախկին փոխանորդը, և Տ. Գէորգ Արքեպիսկոպոս և սուրբ Երուսաղէմի այժմու փոխանորդը, հինգ քարոզիչ Վարդապետ և քաւանէն աւելի Քահանայ։ Այս հանդէսը յիսուսի պատուոյ և պատուական կ'ընէին. աւելի պատուաւոր էր մանր տղայոց կարգաւոր դըրոշակներ շարակնոցներ. որ ամէն կողմերէն եկած էին, բարեպաշտ մարդոց երախտագէտ Ճանչնալու հանգուցեալ փարթամը։

Այսպէսով եկեղեցւոյ մէջ կատարուելու կարգ Օրթագիւղի եկեղեցին կատարեցաւ, ուր տեղ Տ. Յակոբ վեհափառ Արքեպիսկոպոս Պատրիարքը սրտոտ. տանմտածմաւութիւն մը ըրաւ. Հանգուցեալին մարդկային զգուշացումը պատկանել որ բարեպաշտ հանգուցեալին ամրաշինք աստիճանէն ... նաև քաղերը կը պատճէին որ իրենք ալ զգայլին. վասն զի նոյն ժամերը Խասգիւղ տարուեցաւ, և Աւաքը Խաչի եկեղեցին բերելով՝ որուն նորոգութիւնը և հիմնականն պատճառ և փառաւոր չէնքը այս պերճափառ Անձին անխոնջ ջանիցը յիշատակներուն մէկն է, հոն ալ հանգիստ մը ըրին. և Արքեպիսկոպոս Պատրիարքը բարեհաճեցաւ Օրթագիւղ գնացածներուն պէս խաչերուկ գտնըւածներուն ալ օգտակար մխիթարական խօսք խօսիլ. անկէց ետքը խաչերով գերեզմանը տարին նոյն հանգուցեալ և թաղեցին։

Հանգուցեալին բարեպաշտ զաւակը ազնուատոհմ Նշան Աղային իր պարտքը կատարելու գերազանց նուէրներ ըրաւ. բոլոր Կոստանդնուպոլսոյ և շրջակայ տեղերուն եկեղեցիները, մինչև Խասգիւղ և Անէմ տաղի յատուկ յատուկ թէ եկեղեցիներուն ինչուզին և թէ Քահանայից ողորմութիւն երկելով՝ կիրակի առաւօտուն մարդ 20, պատշաճ ըրին տուաւ։

Այսպէս մէջ ձգած յիշատակները հիմա աշխարհածանօթ ըլլալով ... յիշատակին անմահ յիշատակ հասցընելու համար յաջորդ թուովիս պէրՃափառ Աբրայէլ վարքը համառօտելու միտք ունինք։

Յ. Գ. Ջ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍՊԱՆԻՈՅ վեհափառ թագուհեցին մեծ հակառ պաշտօնեայ միտքի. Մուրսի երեսէն անձը՝ պաշտօնով մը Լոնտոն խրկըլէր էր, որպէսզի աշխարհ Սպանիոյ ու Անգղիոյ ազգութեանց մէջ տեղը ծագած գժտութիւնը վերցընելու։

Այս պաշտօնէայն Անգղիոյ տէրութեան օտարքին գործոց նախարարին Լօրտ Բալմըրսթոնին հետ՚ Էֆլըւքեց ծանօթութիւն ունենալուն՝ ամէն մարդ յոյս ունէր, որ անոր միջոցաւը յիշեալ երկու տէրութեանց

մէջ տէրը բարեկամութիւնը վերստին կը հաստատէ. բայց այս յոյսը պարապ էրաւ, որովհետև իւրն նախարարին հետ տեսնըլէ-լով՝ նախ և յառաջ խնդրուց որ Անգղիոյ տէրութիւնը ինչ կերպ առաջարկութիւն ընել կուզէ նէ՝ պիտի կատարէ։

Նոյնոր նախարարը՝ Սպանիա նաւալ Ինկիլթէրայի նախկին դեսպանին մուսիւ Պուլըրին համար (որ դժուութիւն ծագելէն ետեւ՝ Լօնտօնդ առնալու պարտաւորեցաւ), զուրցըրված խօսքերուն սուտութիւնը ժըխ-տելով՝ միայն առաջարկութիւնը կատարել տալ ուզեցնէ, այն առենը ինքն ալ չը կըր-նար ընդունել, ապա իբրեւ բանեցաւ, որ իւրեն ձանիսյ երկու Լօնտօնէն. այն որ անցագիրը (փասփորթը) առնելով իւրեն ձանձրոյ ե-րան այն տեղէն ու դարձաւ իւր տէրութեան սահմանը։

Այն առենները երբոր առեւտրականներէն մէկ քանին այս դործոյն ինչպէս ըլլալը հար-ցուցին նէ վերջիշեալ նախարարին, այն ալ պատասխան տըւաւ, թէ երկու տէրութեանց մէջ տեղը հաշտութիւն չը կըրնար ըլլալ։

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ծովը պտըտող Անգ-ղիոյ տէրութեան նաւատորմին հրամանա-տարութիւնը՝ ամիրալ Փարքէրին յանձնըլէր է այսու պայմանաւ, որ մինչև երեք տարի չը փոխուի։

Այդ տէրութեան առեանին անդամնե-րէն մէկը՝ յիշեալ նաւատորմին Խալիւսի ու Սիկիլիայի կողմերը պտըտելուն պատ-ճառը հարցուցեր է առաջին դործոց նա-խարարին, այն ալ պատասխան տըւեր է, թէ նաւատորմին այն կողմերը պտըտելը ա-նոնց օգուտ չէ, բայց պատճառը եթէ հրա-տարակէի, յուսալի եղած օգուտը չէինք կըր-նար ձեռք ձգել, վասն որոյ պէտք է որ խոր-հուրդ մնայ առայ պատճառը։

Այս տէրութիւնը՝ ծովային զօրութեանց տեսուչ չունի, այլ ծովային առեան մը ունի վեց հոգիէ բաղկացեալ, որոց մէկը նախա-գահ է ու հինգը անդամ. բայց հիմա նոյն անդամներէն մէկը չուրի է, որ առեանին մէջ հինգ հոգի պիտի մնայ, և ծովային գործերը ուրիշ կռանի տակ դրելով տարեկան ծախ-քէն ալ 200,000 ֆրանք բաւական պիտի պակսի։

ԱԻՍՏՐԻԱՅԻ կայսրն նոր կառավարու-թիւն մը հաստատելով՝ Նապոլի տէրու-թեանն պատիւ կուզէր, որն որ անոնց վրայ զօրք խրկելով ու պատերազմելով՝ երկու կողմէն ալ շատ արիւնհեղութիւն ըլլալէն յետոյ Անգղիոյ ու Գաղղիոյ տէրութիւն-ները միջնորդութիւն ընելով զինադուլ ե-ղաւ, որպէս զի ատենց պատերազմի հաշ-տութիւն ըլլայ. Հիմա յիշեալ տէրութեան կողմէն գիր մը խրկուեր է Անգղիա՝ Անգ-ղիոյ ու Գաղղիոյ ծովակալներուն (ադմիրա-լներուն) ձեռքը, որով կը ծանուցանէ իր վերջին գիտաւորութիւնը, որ է այս՝ "Սիկի-լիոյ հիմնական սահմանադրութիւնը կըն-գունի, և Խոստովանութիւն կընէ անոնց ա-ռանձին առեան մը ունենալու. կուզէ որ Միսինա և Միլացօ նաւ ուրիշ մէկ երկու քաղաքաց պահապանները՝ Նապոլի զօրք ըլլան, և ուրիշ տեղերը Սիկիլիոյ զօրք գըտ-նին. Նաև յիշեալ կղզին իւր տէրութեան իշխանութեան տակը ըլլայ ու տարեկան քիչ մը տուրք տայ անոր։։

Այս առաջարկութիւնը թէ որ Սիկի-լեցիք չընդունին, վերստին պատերազմը պիտի սկսի։

ՆԱՐՕԼԻԻ զօրքը՝ Սիկիլեցիներուն հետ պատերազմ ըրած առենին՝ նրբան մարդ-կութենէ դուրս անխոյել բաներ ընելին ու թշնամարար վարմունքին՝ Անգղիոյ մեհենա-թադուհին առեանին մէջ իւր ատենական առենադրութիւնը ըրած առենը յիշեց. և այս խօսքը իւր նախարարներուն ամենուն ալ բերանը պարապել սկսաւ. հիմա Նարօլի տէրութիւնը՝ Անգղիոյ տէրութեան գիր մը խրկելով կըսէ, թէ "Սիկիլիայի վրայ խրկած զօրքս պատերազմական կանոնէն դուրս բան մը չըրին, մարդկութենէ դուրս չը շարժե-ցան, ուստի առօ վրայօք զրուցված խօսքերը սուտ չեն։։

Այս լուրը հրատարակողին պէտ՝ քանի մը առենական բանին եւ թէութիւնը հասկնա-լու համար հարցուցին արտաքին գործոց նա-խարար զօրոլօդ Լորտ Բալմըրսթոնին. այն ալ պատասխանից թէ նորին տէրութիւնը հիմնական գրածովը թէպէտ կուրանայ՝ իւր զօրացը ըրած գազանութիւնները, սակայն սուտ է, որովհետև զօրքը նոյն գազանու-թիւնները ըրած են, ինչպէս որ քաղէրնին՝ զանոնք հաստատող նամակներ ալ կան, որոնց ձեզի ցոյց պիտի տրվին։

Յիշեալ զօրաց 'ի գործ դրած գազա-նութիւնները աւելի հրատարակված ըլլա-լով, նորին տէրութեան առեանին անդամ-ներէն քանի մը հոգի քննութեան համար հարցուցին այն ապարապեսին, որ սոյն տէ-րութեան կողմէն՝ Սիկիլեցիներուն վրայ խրկըված զօրքին հետն էր ու պատերազմին ալ ներկայ, այն ալ ու բացաւ նոյն գազանու-թիւնները. ապա երբոր հարցուցին թէ Անգ-ղիոյ ու Գաղղիոյ միջնորդութիւնը ինչպէս եղաւ, անոր ալ պատասխան տըւաւ, թէ առօ վրայօք ասկայ ին խօսակցութիւն կըլ-լայ, բայց պէտք է որ խորհուրդ մնայ ասիկայ։

ԱՐԲԱԶԱՆ Պապը՝ որ տակաւին Կայէ-թա կը գտնուի, հոն գրկողով կը գանըլի, սոսոր տէ-րութեանց դեսպանները ու կարդինալները իւր քովը հրաւիրելով ըսեր է անոնց, որ Հռովմայեցւոց բոլոր գործադրութիւնները ու սահմանադրութիւնները ընդունած չէ։

ՀՌՈՎՄԱՅԵՑՒՈՑ կառավարութիւնը՝ իրենց դեսպաններուն միջոցաւը բոլոր սոսոր տէրութեանց իմացուցեր է, որ իրենց կա-ռավարութեան կերպը հասարակապետու-թեան փոխեցաւ։

Հռովմայեցիք ինը հոգի ընտրեր են սահմանադրութիւնը շարադրելու. որոց շա-րադրածը լըմնցնելէն ետև առեանին մէջ պիտի որոշըւի։

Այս կառավարութիւնը կըխօսի որ Գերմանացւոց պէս միութիւն մը հաստատէ Իտալացիներուն հետ, և առօ համար ալ Հռովմայի մէջ մեծ առեան մը սահմանած է։ Թօսքանայի կառավարութիւնը հրատարա-կեր է, որ իրը նոյն միութեանը հաղորդ ըլլալով՝ յիշեալ առեանին 38 անդամ պիտի ընտրէ, և ընտրածներն ալ պիտի ըլլան Թօս-գանա ընակող բոլոր Իտալացիները։

Յիշեալ կառավարութիւնը միայն ունի արդէն պատերազմական մեծ պատրաստու-թիւն տեսնալու ու շատ զէնք հաւաքելու, որպէս զի կազմած ըրած քանի մը գեղպքերը թէ որ պատահին, առաջքը առնելու կարող ըլլայ. և այս պատրաստութիւնը՝ շատ բաւա-կի կարող ըլլալով՝ որքան եկեղեցւոյ հա-զեր կան, ամենն ալ յայտնիս պիտի դրա-ւէ, ու զանոնք փոխանելով պէտք եղած բը-ռանը պիտի հաւաքէ։

ԹՕՍԳԱՆԱՅԻ՝ Հռովմայեցւոց հե-տևելով կառավարութեան կերպը հասարա-կապետութեան փոխեցին, և Հռովմ՝ քաղա-քը մայրաքաղաք ըրին. հիմա ալ կը հրատա-րակեն որ Հռովմայի առեանն խրկելիք ան-դամները սահմանված տեղը մէջ 10 ին պիտի ընտրին. և գործադիր իշխանութիւնն ալ երեք հոգիի յանձներ են, որք են Ղռէ բա-ցի, Մօնթանէլլի և Զանէթթի։

Թօսգանայի տէրութեան մէջ ուրիշ մամուլ տալերէն 'ի զատ՝ ամենէն ալ ընդհանուր տալք մը կանոնվէր. հիմա նոյն տալքը բոլորովին վերուցեր են յամի տեառն 1849 յունվարի մէկէն հաշուելով։

Այս տէրութեան մեծ դուքսը իր մայրա-քաղաքէն հեռանալէն յետոյ՝ Սան Ստեֆա-նօ (սուրբ Ստեփաննոս) բոլած նաւա-հանգիստը գացեր էր, ուսկից ալ Ինկիլիզի շոգենաւ մը մտնալով մեկներ է դէպ 'ի Կայէթ գիւղաքաղաքը՝ որտեղան Պապին հետ տեսութիւն ընելու համար։

ԼԵՏՐԻՒ Ռօլէն, որ Գաղղիոյ առեանին անդամն է, արտաքին գործոց նախարարին հարցուց, թէ պատճառը ինչ է որ Գաղղիոյ հասարակապետութիւնը հոգ կըտանի Հռովմայի հասարակապետութիւնը վերցնելու ու Պապը վերստին իր իշխանութեանը մէջ հաստատելու, որովհետև՝ բսաւ Ռօլէն, ինչպէս որ Գաղղիա արդէն հասարակապե-տութիւն եղած է, նմանապէս Հռովմայի կառավարութիւնն ալ հասարակապետութե-դարձաւ։ Նախարարը պատասխանեց, թէ Պապը երկու կերպ իշխանութիւն ունէր, մէկը՝ հոգևոր, ու միւսը՝ մարմնաւոր. մարմ-նաւոր իշխանութեանը վերցնել երկիր մը կը հրամայէր, և հոգևոր իշխանութեամբն ալ բոլոր Հռովմէական աշխարհ դրուած էր. անոր համար Գաղղիոյ հասարակապե-տութիւնը՝ հիմա հոգ կըտանի՝ զանիկա միայն իւր հոգևոր իշխանութեանը մէջ հաստա-տելու։

ԼՕՄԲԱՐՏԻԱՅԻ ու Վէնէտիկի դործոց յաւ կառավարութիւն առօլ վերջացնելու հա-մար, Եւրոպայի տէրութիւններուն մէկ քա-նին Պէլճիգայի տէրութեան Պրիւքսէլ մայ-րաքաղաքը առեան մը հաստատած ու իրենց կողմանէ ալ մէկ մէկ դործակալ խրկած են։

Լեհաստան տէրութիւնը նախ և յառաջ կամք բրաւ որ իւր կողմանէ ալ Գանձթա Գօ-լորատօ անուն անձը խրկէ յիշեալ առեա-նին, բայց ետքը նոյն անձը յառաջ պաշտօ-նով մը Լօնտօն խրկեց, որ այս օրերս հա-սեր է հոն։

Այս անձին պաշտօնն է Լոմպարտիայի ու Վէնէտիկի գործերուն վրայօք իր տէրութեան ունեցած դիտաւորութիւնը ու կամեցողութիւնը իմացընել և Անգղիոյ տէրութեան այս մասին ունեցած դիտաւորութիւնն ալ՝ հասկընալ։

Նոյն վրայօք Անգղիական Թայմզ օրագիրը կը ծանուցանէ, թէ յիշեալ պաշտօնատարը՝ Անգղիոյ տէրութեան նախարարներուն հետ տեսնըված ատենը՝ լսեր է, որ "իւր տէրութիւնը Լոմպարտիայի ու Վէնէտիկի վրայօք ունեցած իրաւունքէն բնաւ վազ չանցնիր, ասոր համար իր բոլոր ուժը թափելով՝ ամէն ուզածը 'ի գործ պիտի դնէ. և իր հպատակաց համար ինչ կերպ կառավարութիւն ընել լաւ կը թուի նէ՝ ասոր տէրութիւններէն աւելի աղէկ գիտէ, ու այն երկու գաւառին մէջ ուզած կառավարութիւնը պիտի մտցընէ. այս բանը իր ներքին գործերէն ըլլալով պէտք եղած խառնակութիւնը Գերմանիոյ կայսերական տէրութեան հետ պիտի ընէ. ասոր վրայօք ալ ուրիշ տէրութեանց միջնորդութիւնը չուզեր 'ի զուր՝ չընդունիր ալ. սակայն Պոլէօզէյի սահմանին մէջ՝ իր ու Սարտէնեայի տէրութեան մէջ տեղը հաշտութիւն ըլլալու վրայօք խօսուելու ըլլայ նէ, այն ատենը ասոր տէրութեանց միջնորդութիւնը պիտի ընդունի"։

ՄԵՔՍԻՔՈՅԻ ապստամբներուն վրայ խրկըված Աւստրիոյ զօրքը մինչև հիմա եղած ամէն պատերազմին ալ յաղթող հանդիսացան, բայց Թիգ ու Զօյէնօյ եղած պատերազմներուն ատենը միայն երկու անգամ յաղթըլեցան. անոր համար հիմա Աւստրիոյ տէրութիւնը հոգ պիտի տանի նոյն ապստամբներուն վրայ խրկած զինուորներուն ուժը շատցընելու. ինչպէս որ Աւստրիոյ զօրաց սպարապետ Փրէնս Վինտիշկրաէցին հրատարակած յայտարարութէն կիմացուի։

ՄԵՐՑԻՆ լուրերուն նայելով՝ Մաճառներուն շատը իրենց հայրենիքը ձգեր ու աղքին անգլին փախեր են. միւսերնին ալ օրըստօրէ ցրուելու վրայ են։

Ապստամբներուն գլուխ կանգնող Գօսսուդ անուն մարդուն եղբայրը Փարիզ փախչելու ժամը Տուպէչէնի կողմը լողանոցի մը մէջ կեցած էր. ու նոյն լողանոցին մէջ ալ Աւստրիայի զօրապետ մը ըլլալով խմացեր էր, որ նոյն գլխաւոր ապստամբին եղբայրը այն կողմերէն անցնելով Փարիզ պիտի փախչի, ասոր հրատարակեր էր, թէ ով որ բռնէ ու բերէ նէ՝ 10,000 ֆիորին պիտի տայ բերողին. բայց նոյն զօրապետը ու բընտռած մարդը երկուքը մէկ լողանոցի մը մէջ կեցած չէ կրցեր գտնել. յիշեալ փախստականը լողանոցէն ճամբայ ելեր ու Փարիզ հասեր է։

ՓՐԷՆՍ Վինտիշկրաէցի սպարապետը՝ թէ մինչև հիմա առնըված և թէ ասկէ ետքը առնըլիք Մաճառի քաղաքներուն բնակչացը յայտարարութիւն մը հրատարակելով կը ծանուցանէ, թէ մեր՝ քաղաքաց բարեկարգութեանը համար ձեր մէջ տեղը մնալնիս կը նմանի այն ծնողքին, որ իր որդիքը խրատելու համար մէջերնին կը մտնէ, կը ծեծէ և կը պատժէ. մինչև հիմա բռնըված գերիներնիդ մահու դատապարտըված չեն. և հնարաւոր եղածին չափ ալ հոգ տարվեցաւ, որ արիւնհեղութիւն չըլլայ։

Տախաքին կան անանկ տեղեր, որ Գօսսութ անուն գլխաւոր ապստամբին հրատարակած յայտարարութեր կը հետևին, որոնք ինծի ծանօթ են. մինչև հիմա անոնց հետ ներողամտաբար վարվեցանք. սակայն ասկէ ետև ով որ տեղ որ նոյն յայտարարութեանը հետևող ըլլայ, այն տեղը զէնք գործածելով պիտի առնենք, և անոր բնակիչներուն ալ ուրիշ կերպ պատիժ պիտի տանք։

Նաև Ուլման, Փէսթ և Էյնզսշէն քաղաքներուն Հրէաները լրտեսութիւն ընելով, տէրութեան զօրաց վրայօք՝ հասարակութեան սկանդը խել մի սուտ ու փուճ խօսքեր կը ձգեն եղեր, նոյն Հրէաներէն բռնըվողները դատաստանի պիտի քաշին, և յանցանքնին տուգանքէն զատ՝ ամէն մէկին համար Հրէից ազգին անունէն տուգանք պիտի առնըլի 20,000 ֆիորին (240,000 ղուրուշ)։

ԱՆԳՂԻԱՅԻ վաճառական մը Յէնի տէրութենէն խել մը լաստի սահնակը ունենալով, քանի մը պահանջներ եր նէ, չէին տըլեր և վերջապէս տալը չուզեցին բոլորովին։ Ասոր պատճառաւ ալ իր տէրութեանը իմացընելով, ունեցած պահանջքը հատուցանելու համար՝ Անգղիոյ տէրութիւնը հրաման ըրեր էր Յէնի տէրութեան երկիրը գոցելով իր գործակալներուն որ այն պահանջքը առնեն նոյն տէրութենէն, որոնք ալ ուզեր էին. բայց նոյն տէրութիւնը անոնց լսածին ալ պիտի չը կախելով չէր վճարեր. որով այս երկու տէրութեան մէջ տեղը դժուարութիւն մը ծագեր էր։

Հիմա օրագրերը կը պատմեն որ նոյն տէրութիւնը՝ յիշեալ տալիքը վճարեր է վաճառականին. որով դժուարութիւններն ալ վերցեր է մէջերնուն. անոր համար այն ծովերը պտըտող Անգղիոյ նաւատորմիղը հեռացեր է անկէ այս օրերս։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ միացեալ նահանգաց Գալիֆօրնիա գաւառը նոր գտնըված ոսկեհանքին լուրը Եւրոպա հասածին պէս, շատ մարդիկ ականջին պատրաստութիւն տեսնալ այն կողմը ճանապարհորդելու. այս լուրը հոն գտնըվող գործակալաց գրերէն ու օրագրերէն առնըլելով տարածվեցաւ. բայց կարելի է որ բանին մէջ չափազանցութիւն մնայ, և այսու աւելթօլ ալ հոն ճանապարհորդող մարդիկ տեսնեն շահ մը ընելու մեծամեծ տառապանքներ կրեն։ Ասոր Գաղղիոյ հասարակապետութիւնը որոշելով՝ Պէլմօնթ նաւահանգիստը նաւ մը կը պատրաստէ այս օրերս, որուն մէջ հանրապետութեան հաշուով քանի մը վարպետ մարդիկ դնելով՝ Գալիֆօրնիա պիտի խրկէ, որոնք աղէկ մը պիտի քննեն նոյն ոսկեհանքը, ու այնուհետև հաստատութիւնը պիտի հաղորդեն. որպէս զի հասարակութիւնը խմանալով բուն այնմ չափը ու անօգուտ տեղը ճանապարհի տառապանքէն ազատ ըլլայ։

Նոյն նահանգին Նըէօրք քաղաքին մօտ տեղ մը մարդուն մէկը ագարակ մը ունենալով օրագրաց միջոցաւ կը հրատարակէ, որ իր ագարակին մէջ և շրջակայ տեղերը ոսկեհանք կայ, և ինքը՝ իբր թէ մէկ երկու հօխայէ կտոր մը ոսկի գտած է. այն կողմի բնակիչները այս լուրը առածնուն պէս՝ կը վազեն կու գան, ու նոյն ագարակը նաև քովի տեղուանքը փորելով տակնուվրայ կընեն, բայց բան մը չը կրնալով գտնել ետ կը դառնան. ասանց աշխատութիւնէն ագարակին տէրը օգուտ կը քաղէ, որովհետև տակն ու վրայ բրած հողերնին ցանելու խիստ յարմար տեղ մը կըլլայ։

ԵՍՏԵՂԱՐԱՆՆԵՐԸ կըսեն, որ այս տարի երկու գիսաւոր աստղ պիտի երևի. որուն մէկը՝ 291 տարին և ութը ամիսը անգամ մը կը տեսնըւի Լէյրաւայի հին աստեղագէտներուն գրած պատմութեանցը նայելով՝ նոյն աստղը յառաջ տեսնըւած 1264ին և 1556ին տեսնըւած է. իսկ միւսը՝ ասկէ հինգ տարի նաև քանի մը ամիս յառաջ ալ տեսնըված է։ Համպուրկցի Վիլհելմ անուն երևելի աստղագէտն կըսէ թէ՝ յիշեալ աստղը յառաջիկայ տարւոյն վերջին ամիսները պիտի տեսնըւի։

ՌՈՒՍԻԱՍՏԱՆԻ մէջ գումար խաղալու որոշեալ տեղերը նաև ուրիշ մասնաւոր տեղուանք Լուսթօ ըսուած խաղը (օյինը) կը խաղային շատ մարդիկ, որով շատ հարուստներ ալ անանկութեան վտանգը ինկած էին. ասոր Ռուսիոյ տէրութիւնը պատուէր մը հանելով այս օրերս, արգիլեր է նոյն խաղը։

ՊԷԼՃԻԿԱՅԻ տէրութեան Ճէնա քաղաքը ունեցած զինարանը (ճէպխանէն) պահպանող զապիթներուն մէկը բէպիլ էփինեի 12ին գումար խաղալով՝ իր բոլոր ինչքը կը կորսնէ. և ասոր վրայ խելագարութիւն մը գալով իրեն, զինարանը կը մտնայ, ու դրպանէն տարձանակը հանելով կը պարպէ՝ վառօդով լեցուն անօթի մը վրայ. իսկոյն վառօդը կրակ առնելով զինարանը տակնուվրայ կընէ, ու քանի մը պահապաններն ալ կը մեռնին։ Ասկէ եղած վնասը կէս միլիոն ֆրանքէն աւելի է։

ՍԱՐՏԷՆԵԱՅԻ տէրութեան առաջին նախագահ ընտրըված միւսիւ Ճօպէրթին՝ իւր հրաժարականը մատուցեր էր. ասոր տեղը դրըեր է Գոստօ զօրավարը, որ Հանրապետական ու Թօզլանացող բռնած ճամբուն ամենևին չը հաւանիր ու չը հաճիր։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Անցած շաբաթվան ազդած Մուրհանդակ Կոստանդնեան Լրագրաբեռ գիրքը գրըված Յայտարարութեան մէջը՝ տարեկան գինը 100 ղուրուշ և կամ վեցամսեայ գինը 52 1/2 գրելուն տեղը, փոխանակ 120 և 60 ղուրուշ գրելուն համար՝ այս տեղը հարկաւորեցաւ փոքր ծանօթութիւն մը տալ որ գրելու յանցանքին ունեցողները ուղղել խմանալով այնպէս հրամային գալ գրելը։

Ի ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՊՕՂՈՍ ԱՐԱՊԵԱՆ ԱՊՕՒՃԽԵՑԻՈՑ